

GERRAOSTEKO FUTBOLA EUSKAL HERRIAN

Andoni Elizondo nork ez du ezagutzen? Andoni, duela 43 urte jaio zen Donostian. 12 urtetan futbolari profesionala izan da, eta, gero, 8 urtetan entrenatzaile. Bata eta bestea "Real Sociedad"-en. 20 urte, beraz, futbolaren mundu barnean, zerbait ezagutzeko moduan.

Gaur futboletik erretirata dago. Gehiago ez hastekotan. Hitz emanda. Aspertu zelako utzi zuen. Gaur egun ez omen du futboleant pentsatu ere egiten. "Ba da gauza inportanteagorik".

Gauza inportante horiek beste batetarako utziz, futbola bera aztertu nahi genuke guk, Andoniren eskutik. Futbola, baina ez deporte bezala, baizik eta fenomeno sozio-politiko den mailan. Zalantzarik gabe, gerraoste honetan Espainian -eta gure artean- politikatik hurbil egon da futbola. Erregimenak bere politikarako erabili du. Baina baita oposizioak ere nolabait. Katalanismoaren ezaugarri omen zen Barça; eta abertzaletasunarena, Athletic de Bilbao. Baina azken 15 urteotan plazaratu den politik izpirituan, indentifikatze hauk ez dira horren argiak. Orain futbolak ez du gizarteko funtzionaltasun bera.

BI TALDE HERRI BAT

1.— Futbolaren politizatzea aztertu aurretik, futbolaren munduaz ardura gaitzen. Mundu hori, zelaikoa ez baino janztokietakoa eta Club barnekoa, ez ezaguna da, erdi sekretua, osoa ez denean. Dakigun apurrak adierazten digunez, bestalde, ustel usainik ere ba da. Futbolariaren, entrenatzailearen eta Club baten penak eta pozak ezagutu nahi genituzke.

2.— Dirudenez, kontzientzia berri baten sorrera dago futbolariengan orain. Sindikatu bat sortu nahian ote dabiltzan jakin dugu.

3.— Erakunde mailan, hemengo ekipoek Madrilekin istilurik izan al dute? Oriundoen arazoa mahain gainera atera zenean, azpiko hasarreraren bat nabari bidezuen norbaitek.

4.— Gauza ageria da, nahiz eta oraindik behar bezala estudiatua ez izan, gerraosteko futbolak, fenomeno, soziologiko bezala, politikaren eragina alde guztietatik jasan duela. Politikaren konpoentsaziotzat hartu izan da, bizimodu gogorraren aringarritzat. Futbolaren bidez ahaztu nahi izan dira benetako problema gorriak. Futbolaren bidez, klase diferentziak ere desegin nahi izan dira, futbol-zelaiaren ugazabak eta langileak bat egiten zutela eta. Askoren ustetan, futbolak frankismoaren irudira funtzionatu du: politikan bezalatsu guti batzuk jokatu eta gehienak begiratu bakarrik, parte hartu gabe. Alienazio bidez, beraz. Baina, beste modu batetara ere, politikaren sasi-irtenbide bat izan da futbola. Politik alderdien ordeztu futbol ekipoak hautatu ohi ziren. Ez ala?

Mundu hori, futbola erabiltzen duen mundu hori, labor esateko, interesen mundu bat da. Era askotako interesak, dirua eta fama horien artean. Zuzendari zenbaitentzat politik bide ere bai. Esaterako, Zaragozako bi Lehendakari, alkate izan dira geroztik.

Club batek entpresara bezala lan egiten du, entrenatzailea eta futbolariak enplegatu bezala hartuz. Erresultadoen arabera futbola —zeren eta gaur gauza guztien ginetik irabazi egin behar da, futbolaren makinak bere lana egiten jarrai dezan—okertzen hasten denean, kanpora bota ohi da entrenatzailea. Ezaguna da. Gure artean —Donostiaz ari naiz— gauzak ez dira hain gogor gertatzen. Lagun

Jokatzaileak hasi dira gaur egun beren bizimodu eskutan hartzen. Bai sindikatu bat eratzekotan dira. Gure ingurutik, Martinez eta Iribar ere tartean dabilta. Ba dute, bai, zer eskatu eta zer hobetu. Bi puntu aipa nitzake bereziki. Bat, Club-a dela futbolariaren jaun eta jabe: kontratua amaitzean, Club horrek nahi badu, legez, jokalaria kale gorrian utz dezake. Berdin, gehiago futbola ez praktikatzeko

Hemengo ekipoak ez direla beti ongi tratatuak izan, hori begien bistakoa da. Subentziotan eta, ezagun da hori. Alde batetik, gu ezkerreko begitik ikusiak garelako, politikagatik. Eta bestetik, ustelariarik ez delako falta goiko maila horietan. Kinielatako dirua behar den lekuraino osorik iristen ote da? adibidez, etc.

Oriundoen arazoan, mengantza asmorik ez zegoen, baina bai garbiketa eta gauzak bere lekuan uzteko gogoia. Bi arrazoi izan ziren gidatzaile. Gauza argia zen jokalaria asko eta asko legearen kontra ekarriak zirela. Mundu guztiak zekien hori. Eta ez zen aurka deus egiten. Hori baino gehiago: gertatzen zena gerta zedin ez zegoen zalantzarik Delegazioaren

Zalantzarik gabe, bai. Futbolaren gerraosteko politizatzeak alderdi asko ditu. Egitura bera da oinarritik politizatua: Federazioa Delegazioaren azpian dago, eta hau Mogimenduaren mende. Ohar gaitzen honen garrantziaz, zigorrak eta subentzioak emateko unean. Eta deporte afizionatua OJE delakoak antolatzen duela gogoratzen al dugu?.

Bestalde, politizatzea Club eta ekipoei dago-kienez ere garbi garbia izan da. Erregimenari Club-ik lotuena, Athletic de Madrid da, Real Madrid baino ere gehiago. 1939an Atlético de Aviación bilakatu zen, eta militarrek eta zibilek osatzen zuten Zuzendaritza. Militarrengandik laguntza ere izan dute, noski: bidaietarako gasolina, adibidez. Real Madrid-ek ere, 1939an, jeneral bat du Lehendakartzat.

Beste kasu ezaguna, Barzelonakoa da. Katalanismoa, Barça-rekin; eta espainolismoa R.C.D. Español-arekin parekatu ohi ziren.

giro gehiago dago. Baina, ekipoa galtzen eta galtzen hasten denean, ikaragarri gaitotzen da bertoko entrenatzailea batentzat kaleko giroa.

Sanoenak, futbolariak dira, jokalaria. Cluben langile dira hauk. Futbola egiteko —edo irabazteko— ordainduak. Ongi ordaitzen zaie gorenako mailan bederen. Sarrerak oro kontaturik, alegia, soldata, sariak, etc., jokatzen dutenek behintzat miloi t'erditik hasita 5-6 miloraino irabazten dute. Pirri, Iribar eta hauk goiko horretan ibiliko dira. Baina ez dugu sekula ahaztu behar futbol-jokatzaileen bizitza oso motza dela, 10-12 urte. Bizimodu erraza era bai, eta burua hotz kontserbatzea eta etorkizun iraunkor bat prestatzea kondizio horietan ez dela erraza.

eran gelditzen bada. Jokalaria interesatzen bazaio, ordea, "derecho de retención" delakoari esker, azken fitxaketaren gain o/o 10 emanez, besterik gabe gorde dezake, nahi duen arte. Bigarren puntua, hau da: zigorrak eman ditzakeen Batzordearen aurrean, inolako defentsarik gabe dagoela jokalaria, arbitroa delako nagusi. Baina nola likete bat bere salatzaile eta epaile?.

eta Federazioaren batzuek laguntzarik ere ez zutelako. Ustelkeria deportibo-juridiko hori salatu behar zen, bateko. Eta besteko, geure interesak ere arriskutan zeuden. Orbegozori otu zitzaion ideia. Eta Bilboko Athletic-ek berehalaxe onartu zuen. Izan ere, lekuko jokalariekin jokatu nahi duenak nola burruka milioien truke ekarritako futbolari hoberekin osaturiko ekipo batekin?. Tarte handiegia gerta zitekeen. Eta hemengo ekipoek orain arteko politikarekin jarraitzea nahiago zuten, hots, euskaldun futbolariekin bakarrik jokatzea. Bilbok estatutotan du hori. Real-ak ere bide bera jarraitzen du. Politik asmo-punttarik ez da falta hor.

Eta gure artean? Athletic-en eta Real-aren artean ez dago horretan alderik. Tradizioagatik, edo, hala ere, politikazko identifikatze hori Athletic-ekin aisago gertatu da. Futbol zelaitan eta ekipotan aber-tzaletasunak etengabe iraun du.

Madrilekoek ez bezalako tradizio bat jarraitu dugu guk. Politikan bezala futbolekoan. Gerrakoan, deseginik gelditu ziren ekipoak. "Combinado vasco" bat Europa eta Ameriketara zebilen artean. Gerra amaitzean, haietatik bi bakarrik itzuli ziren, Goro-tiza eta Roberto Etxebarria. Gainerontzekoek desterrua nahiago izan zuten, hala nola, Blasco, Eguskiza, Aedo, Areso, Barcos, Regeiro, Mugerza, Ziliaurren, Zubieta, Iragorri, Langara, Larrinaga... jokalariek. Orain ere abertzaletasunak zutik dirau.

Joan Mari Torrealday